بهبود اثربخشی پژوهش‌های دانشگاهی نیازمند بازطراحی اجزای مختلف نظام پژوهشی است

۳ راهکار برای تقویت پژوهش‌های مساله‌محور

امیرعزیزی
مدیرگروه پژوهش و دانشگاه اندیشکده اقتصاد دانش‌بنیان

جنبش نرم‌افزاری مقام معظم‌رهبری در دهه ۸۰ یکی از عوامل اصلی در جهش تولید علم کشور بوده است. علاوه بر تاکیدات مقام معظم‌رهبری، قوانین و اسناد بالادستی نیز تکالیف مختلفی در راستای تولید علم و حمایت و ساماندهی پژوهش‌های مساله‌محور برای دستگاه‌ها تعیین کرده‌اند. سند نقشه جامع علمی کشور، سیاست‌های کلی علم و فناوری ابلاغی مقام معظم‌رهبری، قوانین برنامه پنج‌ساله پنجم و ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی»، ماده‌واحده «تعیین الزامات اجرایی مربوط به بهبود عوامل مؤثر در پیشرفت علمی کشور» و مصوبه «تعیین اصول حاکم بر بازنگری آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت‌علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پژوهشی و فناوری» از جمله مواردی هستند که به‌تازه‌ترین نظام انگیزشی پژوهش‌های دانشگاهی براساس نیازهای جامعه در شاخص‌های رتبه‌بندی مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی و نظام انگیزشی پژوهشگران و فناوران ازجمله اقدام‌هایی می‌باشد که سند نقشه جامع علمی کشور به دنبال تحقق آن بوده است. گزارش حاضر با بررسی اسناد بالادستی، بیانات مقام معظم‌رهبری و گزارش‌های ملی و بین‌المللی به وضع موجود کشور از منظر شاخص‌های سند نقشه جامع علمی کشور پرداخته و ابعاد ناترازی تولید علم کشور را ریشه‌یابی کرده است. درنهایت با توجه به اهمیت آیین‌نامه ارتقای مرتبه و فرآیندهای اجرایی آن پیشنهادهایی برای تعادل‌بخشی به وضعیت تولید علم کشور از منظر شاخص‌های نقشه پرداخته است.

۱ بررسی میزان تحقق شاخص‌های سند نقشه جامع علمی کشور

سند نقشه جامع علمی کشور در سال ۱۳۸۹ و با چشم‌انداز «دستیابی به مرجعیت علمی»، «پیشتازی در مرزهای دانش و فناوری»، «توسعه علم و فناوری و نوآوری و به‌کارگیری دستاوردهای آن»، «تربیت دانشمندان صالح و فرهیخته و درتراز برترین‌های جهان» در افق سال ۱۴۰۴ تدوین شد. نقشه جامع علمی کشور با تبیین مبانی و ارزش‌های حاکم بر نظام علم، فناوری و نوآوری جمهوری اسلامی ایران و اولویت‌بندی در حوزه‌های علم و فناوری، شاخص‌های کمی و کیفی مختلفی در سطح نهادی، زیرساخت‌ها، منابع انسانی و برون‌داد‌ها و دستاوردهای برای وضعیت مطلوب علم و فناوری کشور معرفی کرده است.

بررسی اطلاعات جدول روبه‌رو حاکی از آن است که کشور از نظر شاخص‌های علم‌سنجی در انتشار مقالات علمی از لحاظ کمیت و کیفیت مقالات منتشر شده موفق به دستیابی به اهداف انتخابی شده است و از نظر شاخص‌های نوآوری، عملکرد ۱۰۸ درصدی در ثبت اختراع و اکتشاف ملی و عقب‌ماندگی ۸۵ درصدی در ثبت اختراع و اکتشاف بین‌المللی روبه‌رو است.

مقایسه وضعیت کشور در شاخص‌های سرمایه انسانی، علم سنجی و نوآوری با هدف‌گذاری‌های نقشه جامع علمی کشور

	شاخص‌های نقشه	وضعیت فعلی	هدف‌گذاری (سال ۱۴۰۴)	تحقق (درصد)
سرمایه انسانی	تعداد اعضای هیأت‌علمی در یک میلیون نفر جمعیت	۸۵۰	۲۰۰۰	۴۲.۵
	تعداد دانش‌آموختگان دانشگاهی سالانه	۵۷۷۵۲۶	۱۲۰۰۰۰۰	۴۸.۱۲
	درصد دانشجویان تحصیلات تکمیلی ازکل دانشجویان	۲۴	۳۰	۸۰
	درصد دانشجویان دکترا ی دانشجویان	۵.۱	۳.۵	۱۴۵
علم سنجی	تعداد مقالات منتشرشده در یک میلیون نفر جمعیت	۸۶۶	۸۰۰	۱۰۸.۲۵
	متوسط اسناد به مقالات	۱۵.۶۹	۱۵	۱۰۴.۶
	نسبت مقالات به اعضای هیأت‌علمی	۰.۸۷	۰.۴	۲۱۷.۵
	نسبت مقالات به دانش‌آموختگان دانشگاهی	۰.۱۳۵	۰.۱	۱۳۵
فناوری و نوآوری	تعداد اختراع و اکتشافات ثبت‌شده معتبر ملی	۱۰۴۴۵۳	۵۰۰۰۰	۲۰۸.۹
	تعداد اختراع و اکتشافات ثبت‌شده معتبر بین‌المللی	۱۴۳۵	۱۰۰۰۰	۱۴.۳۵
	نسبت اختراعات بین‌المللی به اعضای هیأت‌علمی	۰.۰۱۶	۰.۱۵	۱۰.۶
	نسبت دانش‌آموختگان دانشگاهی و حوزوی به اختراعات بین‌المللی	۴۰۲۴	۱۵۰۰	۳۶۸.۲
	سهم هزینه‌های تحقیقات از تولید ناخالص داخلی	۰.۵۳درصد	۴ درصد	۲۰
	سهم بخش غیردولتی در تامین هزینه‌های تحقیقات	۳۲.۴درصد	۵۰ درصد	۶۴

۲ آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی؛ نخ تسبیح ناترازی تولید علم کشور

نظام ارتقای اعضای هیأت‌علمی دانشگاه‌ها یکی از سازوکارهای عمده حفظ و تقویت کیفیت و کارآمدی فعالیت‌های آموزش عالی و پژوهش در کشورهای مختلف به شمار می‌آید. شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با انتخاب سیاست‌های مبتنی بر مقالات منتشرشده برای ارزیابی پژوهش‌های صورت‌گرفته توسط اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی مانند آیین‌نامه ارتقای مرتبه، توقیع پایه و آیین‌نامه‌های استخدامی اعضای هیأت‌علمی و آئین‌نامه‌های آموزشی دانشجویان دوره دکتری و کارشناسی ارشد موجب رونق گرفتن جریان تولید علم در کشور شدند.

آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت‌علمی که برای اولین بار به صورت متمرکز در سال ۱۳۷۹ به تصویب رسید، ارتقای مرتبه علمی اساتید دانشگاه را منوط به شرط الزامی انتشار مقالات علمی پژوهشی کرد. افزایش شفافیت فرآیند‌های ارتقای مرتبه از طریق شاخص‌گذاری انواع فعالیت‌های آموزشی و شاخص‌گذاری انواع برون‌داد‌های پژوهشی، تغییر نسل دانشگاه‌های کشور و گرادار از نسل دانشگاه‌های آموزش‌محور به دانشگاه‌های پژوهش‌محور، ارتقای رتبه کشور در تولید علم و رسیدن به رتبه ۱۵ دنیا، بهبود هرم اعضای هیأت‌علمی کشور از طریق سامان‌دهی اعضای هیأت‌علمی با مرتبه مربی ازجمله نقاط قوت آیین‌نامه ارتقای مرتبه سایر فعالیت‌های علمی اصلاح‌طلبی بعدی آیین‌نامه ارتقا در سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۸۹، ۱۳۹۴ است.

نظام پژوهش‌های دانشگاهی با جهت‌دهی آیین‌نامه ارتقا از «ثروت عظیم جوانان» دانشگاهی کشور عمدتا برای انتشار مقالات علمی- پژوهشی استفاده می‌کند. هرچند پژوهش‌های در مرز دانش و انتشار مقالات علمی برای کشور ضروری است اما اساسا تولید مقاله نمی‌تواند به تنهایی بازنمای واقعی پیشرفت علمی باشد و با همه ارزشمندی یک گام ابتدایی از سلسله گام‌های پیشرفت علمی به شمار می‌رود. بررسی داده‌های منتشرشده در پایگاه‌های استنادی معتبر نشانگر تاثیر بسزای تصویب آیین‌نامه ارتقای مرتبه در جهش انتشارات علمی کشور است. براساس اطلاعات دژگاه سایمگو، اسناد علمی منتشرشده (نمایه شده در پایگاه اسنادی Scopus) توسط ایران از ۴۵۵۸ مقاله و سند علمی در سال ۱۳۷۵ به ۷۸۱۸۴ مقاله در سال ۱۴۰۰ رسیده است. این اطلاعات نشانگر شتاب بالای تولید اسناد علمی کشور در مقایسه با سایر کشورهای جهان است. به طوری‌که ایران از جایگاه ۵۴ در سال ۱۳۷۵ به جایگاه ۱۵ در سال ۱۴۰۰ و همتراز با کشورهایی مانند سوئیس و هلند رسیده است. شاید این تصور پیش آید که رشد علمی حاصل شده در این سال‌ها نتیجه و همتراز رشد اقتصادی و جمعیتی کشور است؛ چراکه در اغلب کشورها تولید اسناد علمی با جمعیت پژوهشگران و سرانه تولید ناخالص ملی، همبستگی معناداری دارد. این در حالی است که با وجود کمتر بودن تولید ناخالص ملی (برابری قدرت خرید) ایران نسبت به برخی از کشورهای منطقه مانند ترکیه و مصر، اما براساس تولیدات علمی ایران در سال ۹۹ به ترتیب ۲۵ درصد و ۱۳۰ درصد بیشتر از ترکیه و مصر است. علاوه بر این تولیدات علمی ایران به میزان تولیدات کشور هلند و ۲۴ درصد بیشتر از سوئیس است که هر دو این کشورها جزء کشورهای توسعه‌یافته از نظر اقتصادی قلمداد می‌شوند. از این رو می‌توان گفت رشد علمی کشور در ۲۵ سال اخیر بیشتر از نرخ رشد اقتصادی کشور بوده و دارای جهش چشم‌گیری است.

آیین‌نامه از چهاربخش «فعالیت‌های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی»، «فعالیت‌های آموزشی»، «فعالیت‌های پژوهشی، فناوری» و «فعالیت‌های علمی، اجرایی، تشکیل شده است. بررسی الگوی حاکم بر آیین‌نامه حاکی از آن است که چالش برانگیزترین بخش، جدول امتیازهای لازم مربوط به «فعالیت‌های پژوهشی، فناوری» است. فعالیت‌های این بخش را می‌توان به چهار دسته کلی «پژوهش‌های استنادی»، «پژوهش‌های مساله‌محور»، «راهنمایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی» و سایر فعالیت‌ها» دسته‌بندی کرد. نکته حائز اهمیت، در نظر گرفته شدن حداقل امتیاز برای مقالات هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی و بر اساس تعداد مقالات و ضریب تاثیر مجلات منتشرکننده مقالات است. یعنی اساتید در کنار سایر فعالیت‌های پژوهشی و فناوری حتما باید به مقاله‌نویسی نیز اشتغال داشته باشند. این موضوع هرچند قابل دفاع است اما تکیه بیش از اندازه بر شاخص‌های علم‌سنجی مبتنی بر مقالات علمی- پژوهشی مانع مهمی برراه استفاده از توان پژوهشی اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در پرداختن به مسائل جامعه و صنعت پدید آورده است. به عبارت دیگر علی‌رغم توان پژوهشی بالای اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشور به جای این‌که این ظرفیت پژوهشی عظیم بر اولویت‌ها و نیازهای کشور متمرکز شده و در کنار حل مشکلات کشور، نتایج رشد اقتصادی و جمعیتی کشور است؛ چراکه در اغلب کشورها تولید اسناد علمی با جمعیت پژوهشگران و سرانه تولید ناخالص ملی، همبستگی معناداری دارد. این در حالی است که با وجود کمتر بودن تولید ناخالص ملی (برابری قدرت خرید) ایران نسبت به برخی از کشورهای منطقه مانند ترکیه و مصر، اما براساس تولیدات علمی ایران در سال ۹۹ به ترتیب ۲۵ درصد و ۱۳۰ درصد بیشتر از ترکیه و مصر است. علاوه بر این تولیدات علمی ایران به میزان تولیدات کشور هلند و ۲۴ درصد بیشتر از سوئیس است که هر دو این کشورها جزء کشورهای توسعه‌یافته از نظر اقتصادی قلمداد می‌شوند. از این رو می‌توان گفت رشد علمی کشور در ۲۵ سال اخیر بیشتر از نرخ رشد اقتصادی کشور بوده و دارای جهش چشم‌گیری است.

آیین‌نامه از چهاربخش «فعالیت‌های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی»، «فعالیت‌های آموزشی»، «فعالیت‌های پژوهشی، فناوری» و «فعالیت‌های علمی، اجرایی، تشکیل شده است. بررسی الگوی حاکم بر آیین‌نامه حاکی از آن است که چالش برانگیزترین بخش، جدول امتیازهای لازم مربوط به «فعالیت‌های پژوهشی، فناوری» است. فعالیت‌های این بخش را می‌توان به چهار دسته کلی «پژوهش‌های استنادی»، «پژوهش‌های مساله‌محور»، «راهنمایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی» و سایر فعالیت‌ها» دسته‌بندی کرد. نکته حائز اهمیت، در نظر گرفته شدن حداقل امتیاز برای مقالات هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی و بر اساس تعداد مقالات و ضریب تاثیر مجلات منتشرکننده مقالات است. یعنی اساتید در کنار سایر فعالیت‌های پژوهشی و فناوری حتما باید به مقاله‌نویسی نیز اشتغال داشته باشند. این موضوع هرچند قابل دفاع است اما تکیه بیش از اندازه بر شاخص‌های علم‌سنجی مبتنی بر مقالات «پژوهشی» اشاره کرد. ازجمله انتقادها وارد بر آیین‌نامه می‌توان به «عدم توجه به تفاوت ویژگی‌ها و توانمندی‌های اعضای هیأت‌علمی»، «کم‌توجهی به پژوهش‌های نیاز محور، تقاضامحور و حل مسائل ملی و منطقه‌ای»، «عدم توجه به تفاوت گروه‌های مختلف آموزشی»، «عدم توجه به ماموریت‌گرایی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها»، «عدم توجه به تفاوت زیر نظام‌های مختلف آموزش عالی»، «کم‌توجهی به شأن آموزشی-تربیتی اعضای هیأت‌علمی»، «کم‌توجهی به نظامات، مجامع و شبکه‌های علمی داخلی در ارزیابی‌ها»، «عدم توجه به ضرورت اثبات و حفظ صلاحیت‌های علمی و حرفه‌ای»، «کم‌توجهی به فعالیت‌های علمی مشترک و شکل‌گیری شبکه‌های علمی» و «کم‌توجهی به الزام‌گرای اجتماعی فعالیت‌های عضو هیأت‌علمی» اشاره کرد.

شکل ۱ مقایسه تولید اسناد علمی کشورهای مختلف

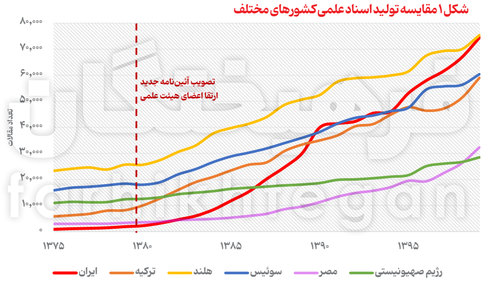

منبع داده‌های پایگاه استنادی سایمگو

۳ راهکارهای تعادل‌بخشی به وضعیت تولید علم از منظر شاخص‌های نقشه جامع علمی

اصلاح و بازنگری در آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت‌علمی به بیان‌های مختلفی در قوانین مجلس و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی آمده است. ازجمله بند «ج» ماده (۱۲) قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی»، وزارتخانه‌های بهداشت و علوم را مکلف کرده که پژوهش‌های مساله‌محور رافع نیازهای اساسی کشور را جایگزین سایر فعالیت‌های پژوهشی در آیین‌نامه ارتقا کنند. علاوه‌بر این رهبر معظم انقلاب همواره بر استفاده از ظرفیت اساتید دانشگاه‌های پرداختن به مسائل و مشکلات جامعه از طریق پژوهش‌های مساله‌محور تاکید کرده‌اند؛ ایشان در آخرین نمونه در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر تحصیلی در ۱۴۰۲/۰۷/۲۵ با رد دیگر و برای دومین سال متوالی بر ضرورت بازنگری در شروط ارتقای مرتبه علمی اعضای هیأت‌علمی تاکید کردند. ایشان در این دیدار هدف واقعی مقالات و پژوهش‌های علمی را حل مشکلات کشور معرفی کردند؛ نکته بعدی درباره این شیوه عملیاتی رایجی است که چند بار هم بنده درباره آن صحبت کرده‌ام و آن مساله مقالات علمی است. بنده در این زمینه تا حالا دو سه مرتبه بحث کرده‌ام. من تصور می‌کردم تذکراتی که قبلا داده شده، کفایت کرده، یعنی کار را دردست کرده، [اما] شنیدم این‌جور نیست. مقاله علمی را شرط ارتقای هیأت علمی قرار دادن، به نظر من هیچ منطقی نداردا [...] حضور در مسابقات علمی جهانی لازم است، اما هدف واقعی این است که ما با این مقالات، با این پژوهش علمی، مشکلی از مشکلات کشور را حل کنیم.»

یکسان‌نگری به انواع دانشگاه‌ها، گروه‌های آموزشی و رشته‌های علمی، تسلط رویکرد کمی بر کیفی، عدم تناسب در ارزش‌گذاری میان فعالیت‌ها و ناترازی در ارزش‌گذاری به پژوهش‌های مساله‌محور و پژوهش‌های نظری و استنادی ازجمله اشکالات آیین‌نامه ارتقا است که در مصوبه جلسات ۸۹۴ و ۸۹۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی تحت عنوان «تعیین اصول حاکم بر بازنگری آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت‌علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پژوهشی و فناوری» مورد توجه قرار گرفته است. از دیگر آسیب‌های موجود در آیین‌نامه می‌توان به ضعف در سنجش پذیری بندهای ماده «فرهنگی، تربیتی و اجتماعی» و قابلیت تأمین حداقل امتیاز این ماده؛ تنها از یک بند، اکتفا به ارزیابی کمیت و کیفیت تدریس و سرپرستی پروژه‌های کارشناسی در ماده «آموزشی»، چیره شدن رویکرد مقاله‌محوری و کم‌توجهی به پژوهش‌های مساله‌محور و کاربردی، مهم‌ترین نقدهای وارد بر ماده اصلاح و بازنگری در آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیأت‌علمی به بیان‌های مختلفی در قوانین مجلس و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی آمده است. ازجمله بند «ج» ماده (۱۲) قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی»، وزارتخانه‌های بهداشت و علوم را مکلف کرده که پژوهش‌های مساله‌محور رافع نیازهای اساسی کشور را جایگزین سایر فعالیت‌های پژوهشی در آیین‌نامه ارتقا کنند. علاوه‌بر این رهبر معظم انقلاب همواره بر استفاده از ظرفیت اساتید دانشگاه‌های پرداختن به مسائل و مشکلات جامعه از طریق پژوهش‌های مساله‌محور تاکید کرده‌اند؛ ایشان در آخرین نمونه در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر تحصیلی در ۱۴۰۲/۰۷/۲۵ با رد دیگر و برای دومین سال متوالی بر ضرورت بازنگری در شروط ارتقای مرتبه علمی اعضای هیأت‌علمی تاکید کردند. ایشان در این دیدار هدف واقعی مقالات و پژوهش‌های علمی را حل مشکلات کشور معرفی کردند؛ نکته بعدی درباره این شیوه عملیاتی رایجی است که چند بار هم بنده درباره آن صحبت کرده‌ام و آن مساله مقالات علمی است. بنده در این زمینه تا حالا دو سه مرتبه بحث کرده‌ام. من تصور می‌کردم تذکراتی که قبلا داده شده، کفایت کرده، یعنی کار را دردست کرده، [اما] شنیدم این‌جور نیست. مقاله علمی را شرط ارتقای هیأت علمی قرار دادن، به نظر من هیچ منطقی نداردا [...] حضور در مسابقات علمی جهانی لازم است، اما هدف واقعی این است که ما با این مقالات، با این پژوهش علمی، مشکلی از مشکلات کشور را حل کنیم.»

یکسان‌نگری به انواع دانشگاه‌ها، گروه‌های آموزشی و رشته‌های علمی، تسلط رویکرد کمی بر کیفی، عدم تناسب در ارزش‌گذاری

حداقل امتیازهای لازم برای ارتقای مرتبه در مسیر پژوهش‌های نیازمحور، تقاضامحور و حل مسائل ملی و منطقه‌ای

ردیف	گروه آموزشی	فنی-مهندسی		علوم انسانی و اجتماعی		علوم پایه		هنر		کشاورزی و منابع طبیعی		بالینی پزشکی	
	فعالیت	دانشیار	استاد	دانشیار	استاد	دانشیار	استاد	دانشیار	استاد	دانشیار	استاد	دانشیار	استاد
۱	مقالات علمی	۲۵	۴۰	۲۵	۴۰	۲۵	۴۰	۲۵	۴۰	۲۵	۴۰	۱۵	۳۰
۲	فعالیت‌های مساله محور	۱۰	۲۰	–	–	۱۰	۲۰	–	–	۱۰	۲۰	–	–
۳	کتاب	–	–	۱۰	–	–	–	۲۰	۱۰	–	–	–	–
۴	اثربدیع	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
۵	کرسی	–	–	۱۰	–	۱۰	–	–	–	–	–	–	–
۶	انتخابی ماده «۳»	۳۵	۳۰	۳۵	۳۰	۳۵	۳۰	۳۵	۲۵	۳۵	۲۰	۲۰	۱۵
۷	انتخابی مواد «۲» و «۳»	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۰	۲۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰

ادامه در صفحه ۵

رئیس دانشگاه آزاد واحدهای امارات درگفت‌وگو با «فرهیختگان»:

می‌خواهیم پل انتقال تکنولوژی به کشور باشیم

■ پرستاری و تغذیه به رشته‌های واحد امارات اضافه می‌شوند

سارا طاهری
خبرنگار گروه دانشگاه

امروز بین‌المللی‌سازی به یکی از دغدغه‌های اصلی متولیان دانشگاه‌های برتر جهان بدل شده؛ چراکه بین‌المللی‌سازی شاخرهایی برای کیفیت‌بخشی، برندسازی، درآمدزایی و اعتبار علمی دانشگاه‌هاست. بر همین اساس دانشگاه‌های مختلف دنیا سال‌های زیادی است قدم در این مسیر گذاشته‌اند؛ مسیری که دانشگاه‌های ایران نیز در آن حضور دارند. تاسیس واحدهای بین‌المللی در کشورهای مختلف، گواه تعهد و تلاش برای گسترش دانش و علم، فراسوی مرزهای ایران است. دانشگاه آزاد هم که این روزها ۲۰ درصد بار آموزش عالی را به‌دوش می‌کشد، تاسیس واحدهای بیرون مرزی را در صدر برنامه‌های خود قرار داده است. تاسیس واحد افغانستان و عراق هم در این راستا بوده است. اما دانشگاه آزاد در قلب امارات متحده عربی نیز واحد دانشگاهی تاسیس کرده که سابقه آن به ۲۰ سال پیش برمی‌گردد؛ واحدی که به عنوان تنها موسسه آموزش عالی ایران فعالیت می‌کند. این واحد دومین دانشگاه خارجی تاسیس شده در امارات است که با ارائه برنامه‌های آموزشی کیفی و بهره‌گیری از استادان مجرب به قطبی علمی در منطقه تبدیل شده است. دانشگاه آزاد واحد امارات از قدیمی‌ترین دانشگاه‌های خارجی این کشور محسوب می‌شود. تاکنون چند دانشجو از این واحد فارغ‌التحصیل شده‌اند و در حال حاضر چند دانشجوی درحال تحصیل دارد؟

واحد امارات دومین دانشگاه خارجی در این کشور است که بیش از ۲۰ سال از فعالیتش می‌گذرد. همچنین این واحد در حال حاضر تنها دانشگاه ایرانی در امارات است که به صورت حضوری کلاس‌های خود را برگزار می‌کند. تردیک به ۵۷۰ دانشجو در این واحد دانشگاهی مشغول به تحصیل‌اند که بخشی از این افراد تردد‌ی دارند. یعنی بخشی از کلاس‌های آنها در ایران و بخشی در امارات برگزار می‌شود. بخشی از دانشجویان نیز مقیمند که به‌صورت تمام‌وقت در دانشگاه آزاد واحد امارات مشغول به تحصیل‌اند. مدارک‌مان نیز مدارک مورد تایید امارات است، یعنی مدرک امارائی مانند سایر دانشگاه‌های امارات است. همچنین باید در این ۲۰ سال پیش از دوهزار فارغ‌التحصیل داشته‌ایم.

درخصوص زیرساخت‌ها و فضای فیزیکی این واحد نیز توضیح دهید.

دانشگاه آزاد واحد امارات در نالژ ویلژ مستقر است. نالژ ویلژ یک شهرک دانشگاهی است که اکثر دانشگاه‌های خارجی در آن مستقرند. بقیه دانشگاه‌های خارجی در آکادمیک سیتی که بیرون شهر است، مستقرند. نالژ ویلژ یا «نالژ پارک» اصلی‌ترین و مهم‌ترین شهرک دانشگاهی امارات است که دانشگاه آزاد واحد امارات در این شهرک مستقر و دارای کلاس‌ها و امکانات آموزشی به روز است. در این شهرک برخی امکانات خاص خودمان است، یعنی متعلق به دانشگاه آزاد است و امکانات دیگر ما نندآمفی‌تئاتر، فودکورت، «داروخانه، هتل و... بین دانشگاه‌های خارجی مشترک است. ما برای دانشجویان خودمان لانژ اختصاصی داریم که می‌توانند بین و بعد از کلاس تفریحاتی مانند فوتبال دستی و پینگ‌پنگ و پلی‌ویلی از خودشان را دنبال نشان‌دهند. کتابخانه بسیارخوبی داریم که متعلق به واحد امارات است.

در حال حاضر در چند رشته و چه مقاطعی دانشجو پذیرش می‌کنید؟

در سه رشته حقوق، مدیریت و معماری در مقاطع لیسانس و فوق‌لیسانس دانشجو جذب می‌کنیم، بنابراین آزمایشگاه نداریم، چون رشته‌هایی که در این واحد تدریس می‌شوند نیاز به آزمایشگاه ندارند، علاوه بر اینها دو رشته دیگر نیز درحال راه‌اندازی‌اند.

می‌توانیم بگوییم تعداد رشته‌های واحد امارات به پنج رشته می‌رسد. این رشته‌ها چه رشته‌هایی‌اند؟

بله، تعداد رشته‌هایمان به پنج رشته می‌رسد. در حال حاضر سه رشته در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد داریم و درحال راه‌اندازی دو رشته پرستاری و تغذیه‌ایم.

ثبت‌نام در واحد امارات چگونه است؟ الان ثبت‌نام‌ها آغاز شده؟

ما از طریق کنکور دانشجو جذب نمی‌کنیم، بلکه جذب دانشجو براساس مصاحبه و بررسی مدارک است، بنابراین همیشه پذیرش دانشجو داریم. جذب دانشجو در واحد امارات مانند کنکور نیست که سالی یک یا دو بار باشد. البته ما در مقطع دکتری در سه‌رشته مدیریت حقوق و معماری نیز جذب دانشجو داریم که از طریق آزمون سراسری در کنکور داخل کشور است اما به‌صورت تردد‌ی در دانشگاه واحد امارات حضور دارند.

ظرفیت پذیرش در هر رشته‌ای چند دانشجو است؟

ظرفیت پذیرش برای آزمون دکتری دست مرکز سنجش دانشگاه است اما در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دست خودمان است و هیچ محدودیتی از سوی دولت امارات برای تعداد پذیرش دانشجو نداریم.

در ارتباط با اعضای هیات علمی نیز توضیح دهید. در واحد امارات چند هیات علمی مشغول به فعالیتند. این افراد از ایران در امارات حضور دارند؟

۹۲ عضو هیات علمی در این واحد دانشگاهی مشغول به فعالیتند. به طورکلی واحدهای بین‌المللی هیات علمی تمام‌وقت استخدامی ندارند. ولی قانون خوبی وجود دارد که براساس این قانون می‌توانیم از تمام اعضای هیات علمی دانشگاه‌های داخل و خارج کشور استفاده کنیم که سابقه تدریس دارند. این قانون دست‌مان را باز گذاشته که بتوانیم بهترین اساتید را از بین استادان توانمند گلچین کنیم. ما اساتید را بیشتر از داخل امارات، یعنی افرادی که مقیم امارات‌اند، انتخاب می‌کنیم. دانشجویان تردد‌ی نیز از اساتید داخل کشور استفاده می‌کنند، بنابراین هم از اساتید داخل کشور و هم از اساتید امارتی بهره می‌بریم.

دانشگاه آزاد در چند سال اخیر توجه ویژه‌ای به حوزه فناوری داشته است. شما در این حوزه نیز فعالیتی داشته‌اید؟

طبق قوانین کشور امارات ملزم شده‌ایم درس‌های هوش مصنوعی و تکنولوژی‌های جدید را به‌صورت عام در تمام درس‌ها و رشته‌ها داشته باشیم، بنابراین کارهایی را در این حوزه آغاز کرده‌ایم، ولی کاری که انجام می‌دهیم این است که پلی برای دانشگاه‌های داخل و خارج کشور برای انتقال تکنولوژی به داخل باشیم. از سوی دیگر دانشگاه‌های داخل را به خارج معرفی کنیم. بر همین اساس هرسال دو نمایشگاه در امارات برگزار می‌شود که یکی نمایشگاه جیتکس است که ازجمله بهترین نمایشگاه‌های فناوری اطلاعات محسوب می‌شود و تمام فناوری‌های روز دنیا در آن نمایش داده می‌شوند و موردبررسی قرار می‌گیرند. ما هرسال در این نمایشگاه غرفه داریم و مسئولان دانشگاه آزاد، دانشگاه‌های داخل کشور خود را به‌صورت گلچین انتخاب می‌کنند و به این نمایشگاه می‌آورند. نمایشگاه جیتکس پل ارتباطی با دانشگاه‌های خارج است.

نمایشگاه دیگر به نام جیتکس شناخته می‌شود. در این نمایشگاه بحث معرفی دانشگاه‌ها مطرح است که در این نمایشگاه نیز هرسال غرفه داریم و دانشگاه‌های داخلی خود را در این نمایشگاه معرفی می‌کنند. به عبارت بهتر در نمایشگاه جیتکس تکنولوژی‌های جدید سراسر دنیا را به دانشگاه‌های داخلی منتقل و معرفی و در نمایشگاه جیتکس دانشگاه‌های داخلی را به دانشگاه‌های خارجی معرفی می‌کنیم. دروالع به عنوان پل ارتباطی عمل می‌کنیم و چند سالی است که این دو نمایشگاه را اداره می‌کنیم و بازخوردهایی که از دانشگاه‌های داخل کشور گرفتیم رضایت‌بخش بوده است.

همچنین بیش از ۱۰ تفاهمنامه با موسسات مختلف در جهت معرفی دانشگاه و فعالیت‌های مشترک داریم. ورکشاپ‌های فناورانه را نیز به‌صورت مرتب برگزار می‌کنیم.

مهم‌ترین مزیت واحد امارات را نسبت به سایر دانشگاه‌های خارجی چه می‌دانید؟

شرایط من با واحدهای دیگر یکسان و جنس واحدها یکی نیست، به‌طور مثال شرایط عرق بسیار متفاوت است اما می‌توان مزیت‌های واحد امارات را در پنج مورد خلاصه کرد. مهم‌ترین ویژگی این است که ویزای اقامت ارائه می‌دهیم. دریافت ویزای اقامت مشکل است و هزینه زیادی برای افراد دیگر دارد اما ما با بدون هزینه ویزای اقامت می‌دهیم. در توضیح باید بگویم کشورهای عربی سیتی‌زن شیپ نمی‌دهد، بلکه فقط اقامت می‌دهند. در دوسال گذشته نزدیک ۱۰۰ هزار شرکت ایرانی به ثبت رسیده که افراد روی آن اقامت گرفتند و هزینه بسیار زیادی را به آنها تحمیل می‌کند. اما این افراد می‌توانند هزینه‌ای کمتر از آنچه باید با آن شرکت ثبت و اقامت دریافت کنند، به دانشگاه پرداخت کنند تا هم شهریه دانشگاه را پرداخت کنند و هم اقامت بگیرند. به عبارتی با آن هزینه هم می‌توانند تحصیل کنند و هم اقامت بگیرند. دومین ویژگی بحث شهریه است که بسیار رقابتی است و شاید کمتر از یک چهارم دانشگاه‌های بین‌المللی دیگر باشد. این درحالی است که کیفیت تحصیل در واحد امارات نسبت به دیگر دانشگاه‌های خارجی به اصطلاح قابل قبول‌تر است. ویژگی دیگر دانشگاه آزاد واحد امارات که باید به آن اشاره کرد، این است که ما آموزش در رشته‌های خود را به زبان فارسی خوش می‌کنیم و به‌مرور به دانشجویان زبان انگلیسی آموزش می‌هم‌ینم تا جایی که در ترم آخر می‌توانند به زبان انگلیسی مسلط شوند و به این زبان تحصیل کنند. چنین ویژگی‌ای باعث می‌شود در بدو ورود به واحد امارات مجبور نباشند برای ادامه تحصیل شهریه کلاس آموزش زبان بپردازند و با مشکلات اقتصادی و مالی روبه‌رو نشوند، بلکه به‌مرور در خود واحد امارات زبان انگلیسی را نیز آموزش می‌بینند. چهارمین ویژگی و مزیت‌مان ارائه مدرک بین‌المللی است. این چهارویژگی واحد امارات برای بسیاری از ایرانیان جذاب است.

البته یک ویژگی دیگر نیز وجود دارد که نباید آن را فراموش کرد؛ واحدهای داخل کشور اعضای هیات علمی‌ای دارند که موظفند از همین افراد استفاده کنند که در بین آنها توانایی‌های علمی متفاوت است اما ما دست‌مان باز است که از داخل و خارج کشور بهترین اساتید را انتخاب کنیم و این مزیت باعث شده هیات علمی به روزتری در این واحد حضور داشته باشند. از آنجا که اعضای هیات علمی ما در متن جامعه حضور دارند به‌روزترند و دستاوردهای بهتری از